

Den Haag als Mondiale Stad

prof.dr.ir. J.J.C. (Joris) Voorhoeve,

lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Intreerede prof.dr.ir. J.J.C. (Joris) Voorhoeve

Den Haag als Mondiale Stad

Intreerede voor de aanvaarding van het lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid
aan De Haagse Hogeschool op 8 september 2011.

© september 2011

ISBN: 978-90-73077-00-3

Inhoudsopgave

1. Nederland en Den Haag	3
2. De Wereld als Mondiale Stad	11
3. Den Haag als Rechtsstad	14
4. De internationale instellingen als bron van werk en inkomen	19
5. Toekomst van internationale organisaties in Den Haag	22
6. Het lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid	24
7. Tot slot	27
8. Samenstelling van het lectoraat	28

1. Nederland en Den Haag

Den Haag lijkt het relatief rustige bestuurscentrum van een tamelijk kleine mogendheid. De stad is echter sterk verbonden met de ontwikkelingen in Europa en de wereld. In deze intreerede wil ik u laten zien waar Den Haag kan bijdragen aan versterking van de nog zeer zwakke internationale bestuurslaag in de wereld. Maar laat ik beginnen met een historische anekdote.

In de hoogtijdagen van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden voeren tienduizend schepen onder Nederlandse vlag over de zeven wereldzeeën. Het laaggelegen westen van ons land werd door tienduizend windmolens

drooggemalen. Koning Gustaaf Adolf van Zweden (1594-1632) merkte toen op dat Den Haag het toneel van alle actie in Europa was.¹ Opmerkelijke woorden, want Nederland was klein en het centrum van activiteit was Amsterdam. Maar de gezanten van de grote mogendheden overlegden vooral in Den Haag.

*Beeld 1. Koning Gustaaf Adolf II van Zweden (1594-1632): de Leeuw van het Noorden.
Schilderij: Jacob Heinrich Elbfas, ca. 1630*

¹ J.J.C. Voorhoeve, *Peace, Profits and Principles: A Study of Dutch Foreign Policy* (Martinus Nijhoff, Den Haag, 1979), blz. 3.

De sterke financiële en maritieme handelspositie gaf Nederland inderdaad een eeuw lang veel invloed, ook al telde het land nog geen miljoen inwoners en bestreek het een klein territorium. De ligging was strategisch, als delta van Rijn, Schelde en Maas. De Nederlandse onafhankelijkheid bestond bij de gratie van het machtsevenwicht tussen de grote mogendheden, die elkaar een verovering van dit gebied misgunden.

In de loop van de zeventiende eeuw verloor Nederland zijn prominente rol aan Engeland. In de achttiende eeuw raakte het steeds meer onder Franse invloed. Den Haag kwam pas weer omhoog aan het einde van de negentiende eeuw, niet als een politieke machtsfactor, maar als plaats van juridisch vredesoverleg en volkenrecht.

Het Nederlandse streven naar neutraliteit, dat in de zestiende tot en met de negentiende eeuw het richtsnoer van onze voorvaderen was, werd in de eerste helft van de twintigste eeuw 'zelfstandigheidspolitiek' genoemd. Het eindigde in de Tweede Wereldoorlog. Na 1945 vond Nederland een nieuwe rol; nu als bevorderaar van internationale organisaties en bondgenoot van de Verenigde Staten.

Beeld 2. Oprichting NAVO (Verdrag van Washington, 1949). © NAVO

De plaats en rol van Nederland en zijn regeringscentrum Den Haag zijn ook na de Tweede Wereldoorlog veranderd onder invloed van de Europese en wereldpolitiek. Ondanks de beperkte machtsbronnen van ons land, speelde Nederland een relatief invloedrijke rol in de periode 1948-2005.²

Beeld 3. Oprichting Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (Verdrag van Parijs, 1951).

© Europese Commissie

Beeld 4. Oprichting Europese Gemeenschap (Verdrag van Rome, 1957).

© Europese Commissie

² In 1948 was Nederland één van de oprichters van de Westerse Unie (Verdrag van Brussel). In 2005 verwierp Nederland het Grondwettelijk Verdrag van de Europese Unie.

Beeld 5. Joseph Luns en Charles de Gaulle (1963). © ANP

Oorzaken van die grote rol waren onder andere de nauwe band met de VS en sterke concentratie op Europese en mondiale samenwerking, gedragen door een internationalistische opstelling van vrijwel alle politieke partijen. In zijn invloedrijke periode heb ik de rol van Nederland wel eens gekenschetst als *middelgrote mogendheid in zakformaat*.³

³ J.J.C. Voorhoeve, *Internationale Spectator*, februari 1981; februari 1991 en april 2010 over dit thema.

Foto 6. Oprichting Europese Unie (Verdrag van Maastricht, 1992).

© Europese Commissie

Beeld 7. Max van der Stoep, OVSE Hoge Commissaris inzake Nationale Minderheden (1993-2001). © OVSE

Deze rol en plaats zijn geleidelijk geslonken en daarmee ook de invloed van Nederland in de EU, de NAVO en de VN. Externe oorzaken van krimpende invloed ten opzichte van andere landen waren ondermeer de snelle uitbreiding van het ledental van de EU en de NAVO en de politieke emancipatie van Duitsland als grootste West-Europese staat. Het falen van vredeshandhaving in het voormalige Joegoslavië, in het bijzonder het drama van Srebrenica, heeft Nederland gezag en respect gekost. Een andere oorzaak van invloedsverlies is de afgenomen steun voor Europese integratie in ons land en groeiende kritiek in ons land op mondiale, internationale samenwerking waarin Nederland decennialang een voortrekker is geweest.

Die kenschets als middelgrote mogendheid in zakformaat is inmiddels verlopen. In de EU, de NAVO en de VN speelt Nederland meestal geen grote rol meer. Het valt buitenlandse diplomaten op dat de inhoud en toon van Nederlandse pleidooien zijn gewijzigd. Nederland is niet meer de grootste van

de kleinen, en draagt geen markante internationale visie meer uit. Nederland is geen *gidsland* meer, zoals het zichzelf lang zag. Andere, kleine Noordwest-Europese landen, met geringere machtsmiddelen, hebben niet minder invloed op de besluiten van belangrijke internationale organisaties dan de Nederlandse regering.

Behalve de relatieve krimp van Nederlandse invloed in internationale organisaties, slinkt ook de rol van de westerse landen in het mondiale bestel als geheel. Een van de oorzaken van het verlies van de invloed van NAVO- en EU-leden in de wereld is natuurlijk de expansie van China, India en andere opkomende economieën.

De invloed van twee leidende landen, de Verenigde Staten en Groot Brittannië, is daarenboven nog verminderd door de interventies in Irak en Afghanistan. Beide pogingen om twee niet-westerse landen sterk te veranderen hebben grote offers van de VS en Groot Brittannië gevraagd en de positie van westerse landen in het wereldbestel eigenlijk verzwakt. De beurscrisis van 2008 en de schuldenlast van veel westerse landen versnellen sindsdien de relatieve achteruitgang van het Westen.⁴

De rol van Nederland als superloyale bondgenoot van de VS in het bipolaire wereldsysteem na de Tweede Wereldoorlog, dat rondom 1990 is veranderd in een multipolair bestel, is ten einde gekomen. Daarmee is een nieuw tijdperk in de geschiedenis van de Nederlandse diplomatie aangebroken. Ons buitenlandbeleid is nu vooral gericht op concrete nationale belangenbehartiging, tezamen met een algemeen pleidooi voor bevordering van rechten van de mens in de wereld.

Is *kleine, ad-hoc partner* thans een betere omschrijving van de buitenland-politieke identiteit van Nederland? Dat lijkt geen inspirerende term. Voor

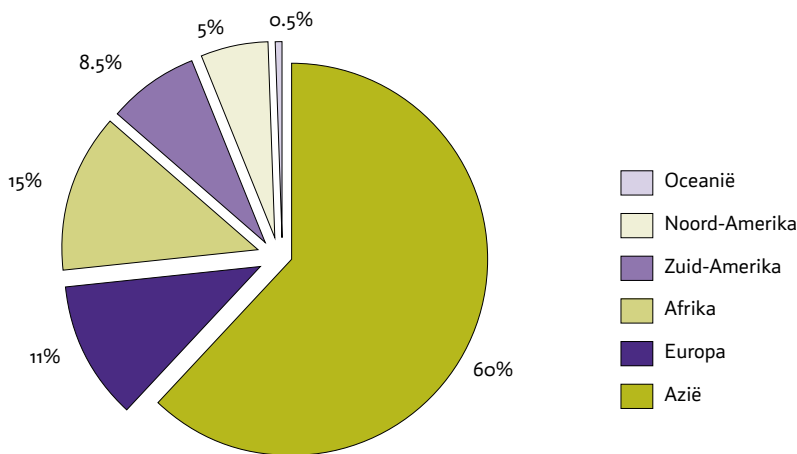
⁴ Met 'het Westen' worden de OESO-lidstaten minus Japan, Mexico en Zuid-Korea bedoeld.

de samenhang en herkenbaarheid van het externe beleid zou een meer enthousiasmerende rolkeuze welkom zijn. Die zou kunnen worden gevonden in het oude thema van het internationale recht. Volkenrecht past in de traditie sinds Hugo de Groot en bij de positie van Den Haag als vestigingsplaats van vele internationale instellingen. Nederlanders willen, net als veel anderen, voor de buitenwereld graag een voorbeeld zijn. Zou *bevordering van rechtsorde* een nieuw centraal thema kunnen zijn?⁵ Om dat geloofwaardig te maken, moet natuurlijk wel worden vermeden zelf inbreuken op het internationale recht te maken. Dat blijkt niet altijd mee te vallen. Om het merk 'land van recht' waar te maken, moet dat breed politiek worden gedragen. Dan dient ook geïnvesteerd te worden in sterke instellingen voor onderwijs en onderzoek, op het gebied van het internationale recht, rechtsantropologie, internationale betrekkingen en organisaties en daarmee verwante terreinen. Misschien kan het thema 'bevordering van rechtsorde' op termijn rekenen op een ruim politiek draagvlak. Dat hangt af van de bereidheid van opinieleiders en politici om dat thema in het binnenland goed uit te dragen. De vraag naar een duidelijke eigen oriëntatie is niet van belang ontbloom voor de invloed van Nederland en de toekomst van Den Haag.

⁵ Zie het pleidooi in *From War to the Rule of Law* (Amsterdam University Press, 2007, blz. 184-6)

2. De Wereld als Mondiale Stad

Willen Nederland en Den Haag een sterke rol gaan spelen, als centrum van recht in de wereld en het daarmee verbonden thema van deugdelijk bestuur, dan is het nodig de blik ook mondiaal te verbreden en de wereld waar te nemen zoals zij is. De wereld waarin Nederland zijn rol moet vinden is geen vriendelijke *global village*, maar een wilde mondiale stad van scherpe tegenstellingen. Laat ik het beeld van de wereld als één stad ter illustratie eens uitwerken. De huidige werelddelen zijn dan de wijken in die mondiale stad. Als we de echte wereld in gedachten verkleinen tot een mondiaal Madurodam, op de schaal van Den Haag, en dat wereldje zou evenveel inwoners als Den Haag tellen, namelijk ongeveer 500.000, dan zouden ons direct de scherpe contrasten opvallen.

Figuur 1. Samenstelling wereldbevolking. Gebaseerd op: U.S. Census Bureau, International Database, Total Midyear Population 2011, <http://www.census.gov/population/international/data/idb>. Cijfers zijn afgerond.

Om te beginnen is slechts 16 procent van de wereld Westerling: Europeaan of Noord-Amerikaan. Op de schaal van Den Haag zijn dat maar 80.000

inwoners. De overgrote meerderheid in de wereld is Aziatisch; op de schaal van Den Haag 300.000 mensen, ofwel 60 procent. Het grootste deel hiervan is Chinees en Indiaas, namelijk 180.000. Van de stadsbevolking zou 15 procent Afrikaans zijn, in totaal zo'n 75.000 personen. Het aantal Nederlanders zou naar verhouding maar 1200 zijn.⁶

In alle wijken van deze imaginaire wereldstad zouden verschillende talen worden gesproken en andere kerken, moskeeën en tempels staan. De stadsbevolking zou uit 150.000 christenen, 100.000 moslims, en 65.000 hindoes bestaan. Veel andere stedelingen zouden het boeddhisme, diverse traditionele Afrikaanse of Chinese religies aanhangen. Het aantal atheïsten zou maar 1000 personen tellen.⁷

In alle wijken van de mondiale stad heeft maar een handjevol inwoners de eigendommen in handen. Slechts een klein deel is goed opgeleid. Er komt zeer veel economische slavernij voor, ook al is dat verboden. De verschillen in levensomstandigheden zijn enorm: de elite heeft een redelijke kans 80 jaar oud te worden; het merendeel van de mensen sterft al op jonge leeftijd. Zestig jaar oud worden is al iets bijzonders.

Het belangrijkste verschil tussen de wereld als stad en het echte Den Haag is dat de denkbeeldige wereldstad geen bestuur heeft. Ieder gaat in de eigen wijk zijn eigen gang. Er is geen belasting voor mondiale gemeenschapsvoorzieningen, er is geen mondiale politie, er is geen gemeentereiniging, geen drinkwaterbedrijf of gemeentelijk natuurbeheer.

⁶ Cijfers zijn afgerond. U.S. Census Bureau, International Database, Total Midyear Population 2011, <http://www.census.gov/population/international/data/idb>.

⁷ Adherents.com, 2007, Major religions ranked by adherents, http://www.adherents.com/Religions_By_Adherents.html.

In veel wijken van de wereldstad heerst diepe armoede. Op de schaal van Den Haag zouden ongeveer 65.000 mensen dagelijks honger lijden.⁸ In de slechte wijken van de wereld als stad wordt ook voortdurend gevochten. Door de hoge geboortecijfers in de slechte wijken komen er jaarlijks vele kinderen bij die verzorgd en opgeleid zouden moeten worden. De welvaartsstijging van de rijken en middenklasse in de Aziatische wijken verhoogt de consumptie in de stad sterk. Meer monden en hoge economische groei betekenen steeds meer afval, uitstoot en kaalslag van het groen dat nog in de wereld rest.

De media in de wereld als stad zijn grotendeels wijkgericht. Politieke partijen die 'Eigen wijk eerst!' roepen, hebben de wind in de rug. Slechts een enkeling vliegt in gedachten over de hele wereldstad en reflecteert over de verwarring en chaos. Door in vogelvlucht een overzicht te vormen groeit bewustzijn dat het zo niet langer kan, want de westerse wijk waar het leven nog goed is, zal worden overspoeld door de problemen van de slechte, onrustige wijken. Stadsdeelmuren en hekken in het water zullen niet helpen; de mensen klimmen er overheen of zwemmen er onderdoor.

De vergelijking van de wereld als mondiale stad met Den Haag is natuurlijk een vreemde, omdat de wereld en Den Haag zo sterk verschillen. Toch is de beeldspraak nuttig, omdat zij duidelijk maakt op wat voor bevoorrechte plek wij leven, in vergelijking met de mensheid als geheel. Den Haag is een doorgaans vredige bestuursstad, maar de wereld een onbestuurde chaos, waarin groot economisch onrecht en grof geweld domineren.

⁸ Het aantal mensen met honger bedraagt in 2011 925.000 miljard, dat is 13,2 procent van de wereldbevolking van 7 miljard mensen. Bron: FAO.

3. Den Haag als Rechtsstad

Hoe kan Den Haag ertoe bijdragen, dat die erbarmelijke wereldstad of 'civis mundi' geleidelijk wat meer trekken van Den Haag krijgt, beter bestuurd wordt, orde en enige rechtvaardigheid krijgt en de wereldwijken vreedzaam gaan samenleven? Dat kan op vele manieren. Ik laat de bijdrage die de politieke partijen en de regering via het Nederlands buitenlandbeleid kunnen leveren nu verder onbesproken, want dan wordt mijn verhaal te politiek voor een intreerede. Ik zal me concentreren op de stad Den Haag.

Het gemeentebestuur heeft 'Den Haag, Internationale Stad van Vrede en Recht' als handelsmerk gekozen.⁹ VN Secretaris-Generaal Boutros-Ghali noemde Den Haag *legal center of the UN*. Met Haagse bluf hebben we gemeend dat hij *legal center of the world* zei, en dat daarna met hoofdletters zelf maar zo opgeschreven. Den Haag, het Juridisch Centrum van de Wereld! Omdat Den Haag sinds haar geboorte een vredige gemeente is, kunnen we daar met recht het woord vrede aan toevoegen. Historisch beschouwd is de vrede van Den Haag overigens meer de vrucht van het Europese machtsevenwicht geweest dan van eigen onafhankelijkheidszin, maar dat hoeft onze inzet voor geweldloze conflictoplossing niet in de weg te staan. Het recht dient immers ook de vrede.

⁹ Gemeente Den Haag, *Voorstel van het college inzake Citymarketing visie Den Haag 2011-2015*, 31 mei 2011.

Beeld 8. Internationaal Gerechtshof. © Den Haag Marketing

Aan het einde van de 19^e eeuw hebben internationale juridische instellingen zich in Den Haag gevestigd, toen Nederland nog neutraal was. Sindsdien is het aantal rechtsinstellingen gegroeid. Tellen we vanuit een ruime definitie van ‘internationaal’ ook andere internationale instellingen mee, dan kan men volgens een onderzoek van de Gemeente Den Haag al op zo’n 200 komen.¹⁰

De in Den Haag en regio gevestigde instellingen bestaan zowel uit verdragsorganisaties van regeringen, als uit non-gouvernementele, particuliere non-profit organisaties en onderwijsinstellingen op internationale grondslag of met internationale studies¹¹.

¹⁰ Inclusief internationale onderwijs- en culturele instellingen. Decisio, 2011, *Den Haag internationale stad van vrede en recht. Economische impact internationale organisaties. Actualisering 2010/2011*. 9 juni 2011.

¹¹ Decisio, 2011, *Den Haag internationale stad van vrede en recht. Economische impact internationale organisaties. Actualisering 2010/2011*. 9 juni 2011, blz. 11.

Internationale organisaties in Den Haag en regio	Aantal
Intergouvernementele en VN-gerelateerde organisaties	15
Europese organisaties	26
Internationale kennisinstellingen	16
NGO's	116
Internationale onderwijsinstellingen	20
Internationale culturele instellingen	6
Totaal	199

Figuur 2. Internationale organisaties in Den Haag

Voorbeelden van intergouvernementele instellingen zijn het Internationaal Gerechtshof, het Joegoslaviëtribunaal, het Internationaal Strafhof en de

Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens. Voorbeelden van Europese organisaties zijn Europol (samenwerking politie) en Eurojust (samenwerking justitie). Het The Hague Institute for Global Justice kan een belangrijk nieuw kenniscentrum worden.

Beeld 9. Het Internationaal Strafhof. © Den Haag Marketing

Beeld 10. Organisatie voor het verbod op chemische wapens (OPCW).

© Den Haag Marketing

Beeld 11. Het Joegoslaviëtribunaal. © Den Haag Marketing

Het grote aantal NGO's is verder onder te verdelen¹²:

Soort NGO in Den Haag en regio	Aantal
Juridisch	39
Ontwikkelingssamenwerking	19
Vrede	10
Veiligheid	4
Watervraagstukken	7
Andere	37
Totaal	116

Figuur 3. Onderverdeling NGO's in Den Haag

¹² Decisio, 2011, *Den Haag internationale stad van vrede en recht. Economische impact internationale organisaties. Actualisering 2010/2011*. 9 juni 2011, blz. 13.

4. De internationale instellingen als bron van werk en inkomen

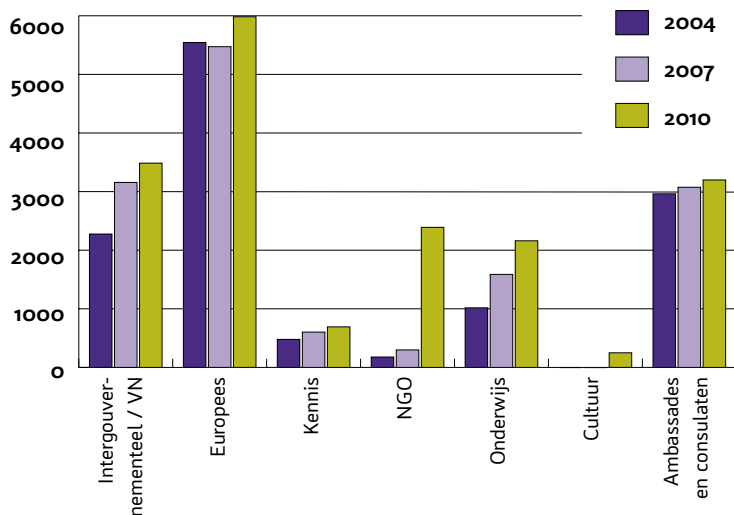
De internationale samenwerking is in Den Haag inmiddels uitgegroeid van een idealistische activiteit tot een belangrijke bron van werk en inkomen. Uitgaande van een ruime opvatting van de regio Den Haag wordt ook het ruimtevaartcentrum ESTEC meegeteld, omdat veel werknemers daar van instellingen in en om Den Haag gebruik maken.

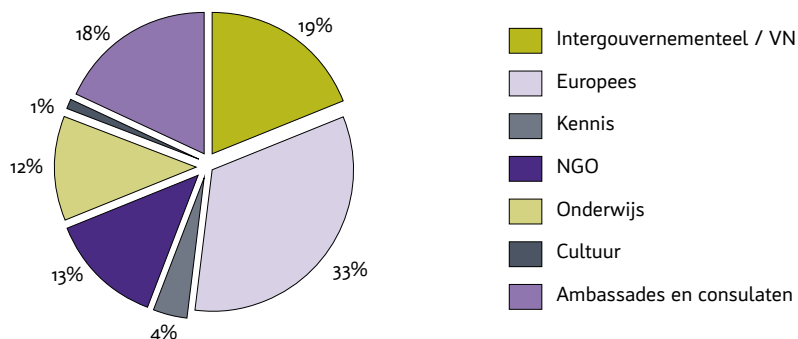
Figuur 4. Den Haag en regio Den Haag. © Decisio, 2011

De werkgelegenheid bij internationale organisaties in Den Haag en regio is ruim 18.000 banen. Deze leveren door hun bestedingen nog eens 17.500 indirecte banen op. Met ruim 35.000 vormen zij dus een belangrijke bedrijfstak. De bestedingen van deze instellingen, hun buitenlandse en Nederlandse werknemers en de toegevoegde waarde aan de productie in de regio zijn

aanzienlijk. De werkgelegenheid is het grootst bij Europese organisaties, namelijk ruim 4000. Maar ook de NGO's zijn al goed voor 2000 banen. De toegevoegde waarde van de internationale organisaties aan de economie in de gemeente Den Haag wordt op 11% geschat. Inmiddels is 7,3% van de werkgelegenheid in de gemeente Den Haag het gevolg van deze organisaties.¹³

Figuur 5. Ontwikkeling van werkgelegenheid bij internationale organisaties, naar type organisatie. © Decisio, 2011

Figuur 6. Aantal banen naar type organisatie 2010. © Decisio, 2011

¹³ Decisio, 2011, *Den Haag internationale stad van vrede en recht. Economische impact internationale organisaties. Actualisering 2010/2011*. 9 juni 2011, blz. 45-46.

Het aantal instellingen groeit de laatste jaren gestaag; de aanwezigheid van internationale instellingen trekt immers nieuwe aan. Voor het vestigingsklimaat zijn huisvesting voor hogeropgeleiden, verenigingsleven, culturele instellingen en onderwijsvoorzieningen van groot belang. Het is dus logisch dat het gemeentebestuur veel aandacht schenkt aan deze behoeften en aan het internationaal bedrijfsleven. Gastvrijheid, verlicht eigenbelang en idealisme gaan hier hand in hand.

5. Toekomst van internationale organisaties in Den Haag

Wil Den Haag de groei van de internationale sector voortzetten, dan moet er wel een en ander gebeuren. De huidige korting van één miljard euro op de Nederlandse ontwikkelingshulp heeft vooral nare gevolgen voor ontwikkelingslanden, maar is ook niet goed voor de invloed van Den Haag als centrum van internationale activiteiten. Positief is echter de duidelijke keuze van het gemeentebestuur om de internationale organisaties als groeifactor te stimuleren. Vestigingsfactoren zijn onder andere de reputatie als vestigingsplaats, de samenwerkingsmogelijkheden van internationale instellingen, kwaliteit van kantoren en woningen, bereikbaarheid, internationaal onderwijs, en ondersteuning door de gemeente zoals het Xpatdesk en welkomstprogramma. Vooral de kleine internationale organisaties verwachten een forse groei van hun aantal werknemers.¹⁴

Positief is ook dat de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, de heer Knapen, de bevordering van rechtsstatelijkheid als één van de vier hoofdthema's van ontwikkelingssamenwerking heeft aangewezen.¹⁵ Dit thema omvat justitiële en politiehervorming, ondersteuning van rechten van de mens, corruptiebestrijding en deugdelijk bestuur. Vele instellingen in en om Den Haag kunnen daar aan bijdragen.

De diverse verdragsinstellingen, regeringsinstanties, NGO's en bedrijven werkzaam op internationaal gebied in Den Haag vormen een indrukwekkende bijenkorf. Een gemeenschappelijk overlegorgaan zou overkoepelend beleid kunnen maken. Gemeente en diverse ministeries doen er goed aan dat te

¹⁴ Decisio, 2011, *Den Haag internationale stad van vrede en recht. Economische impact internationale organisaties. Actualisering 2010/2011*. 9 juni 2011, blz. 53.

¹⁵ Van Vollenhoven Lezing, Universiteit Leiden, 18 mei 2011.

stimuleren. Den Haag zou een Silicon Valley van rechtsontwikkeling en bevordering van deugdelijk bestuur kunnen worden. Er wordt nu door het Centrum voor Internationale Juridische Samenwerking (CILC) en het Haagse Instituut voor Internationalisering van het Recht (HIIL) gewerkt aan een samenwerkingsverband dat tot taak heeft alle expertise en programma's in kaart te brengen, bij te houden, uitzendbare deskundigen en docenten regelmatig te trainen, en praktische zaken te regelen. Niet alleen de Nederlandse overheid heeft behoefte aan snel uitzendbare experts op korte of langere missies (actieve deskundigen; 'post-actieven' die nog veel kennis en energie hebben; buitenlandse experts, niet alleen Nederlanders maar ook zoveel mogelijk van niet-westerse achtergrond). De Haagse instellingen voor recht en bestuur zouden hierdoor ook de EU en ontwikkelingsinstellingen van andere landen kunnen bedienen.

Een gemeenschappelijk internetportal van Haagse instellingen, met verwijzingen naar elkaar, zou eveneens internationale klandizie en goede dienstverlening kunnen stimuleren.¹⁶

¹⁶ Zie het portal van de Haagse Academische Coalitie: www.haguejusticeportal.net, en het Peace Portal van de GPPAC Foundation: www.peaceportal.org.

Het lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid

De Haagse Hogeschool hecht veel belang aan versteviging van de positie van Den Haag als Stad van Internationale Vrede en Recht en is bereid daar een bijdrage aan te leveren. Begin 2011 is het lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid op De Haagse Hogeschool van start gegaan, dat past binnen de gewenste profilering van de hogeschool als kennisinstelling in die stad. Bovendien is het een welkome aanvulling op reeds bestaande lectoraten, zoals Internationale Samenwerking, dat voornamelijk op ontwikkelingssamenwerking is gericht, en Public Management. Het streven is, door onderzoek en onderwijs bij te dragen aan integraal systeemdenken in het beleid en bestuur dat met mondiale vragen wordt geconfronteerd.

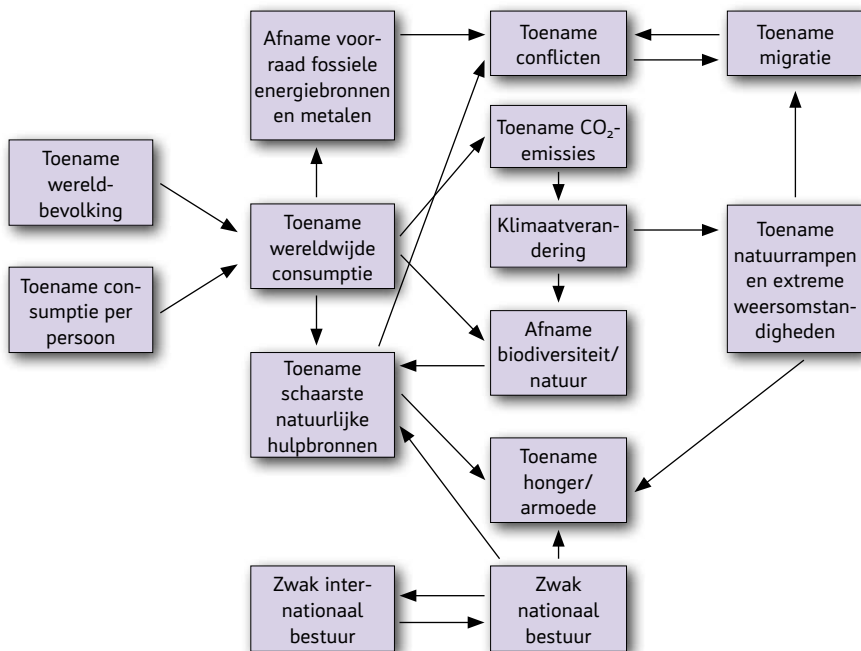
Mondiaal is een aantal trends gaande, die –los van de ernstige ethische aspecten- op termijn voor de wereld in zijn totaliteit een groot gevaar inhouden. Denk aan:

1. de voortgaande hoge bevolkingsgroei in de armste landen;
2. structurele honger van ongeveer een zevende van de wereldbevolking, vooral veroorzaakt door slecht bestuur en diepe armoede;
3. politiek geweld in de meeste niet-democratische staten waar geen stabiele rechtsorde bestaat;
4. endemische ziekten en plagen;
5. groeiende schaarste aan energie, land, zoet water, metalen en mineralen;
6. achteruitgang van natuur en milieu;
7. klimaatverandering en haar gevolgen;
8. ernstige, georganiseerde internationale criminaliteit.

Wat deze dreigingen extra gevaarlijk maakt is dat zij in hun onderlinge samenwerking elkaar versterken, en dat die negatieve dynamiek nog nauwelijks in

kaart is gebracht. Zo maakt de hoge bevolkingsgroei in de armste landen het moeilijker de vraagstukken van falende staten terug te dringen, omdat zij door armoede en politiek geweld in hun voegen kraken. De langetermijn-tendensen die u in figuur 7 ziet, hebben de neiging elkaar te versterken. Wat een oplossing lijkt op het ene terrein, kan de problemen op een ander terrein vergroten. Een voorbeeld is de inzet op gewassen voor biobrandstof om energieschaarste aan te pakken. Maar biobrandstoffen leveren netto weinig energie op, en maken de schaarste aan voedsel, landbouwgrond en water groter. Beter beleid van overheden, NGO's en internationale organisaties dient integraal te zijn en de risico's van deze tendensen en hun wisselwerking te beperken. Het onderzoek van het lectoraat zal vooral op deze wisselwerkingen worden gericht.

Doel van het lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid is, de studenten een goed inzicht te verschaffen in de wereld om ons heen en de benodigde kennis en vaardigheden mee te geven die hen helpen zowel in hun loopbaan als in hun rol van verantwoordelijk staatsburger goed te functioneren. Afgestudeerden van De Haagse Hogeschool zullen met de werkzaamheden van allerlei internationale organisaties te maken krijgen. Zij dienen op de hoogte te zijn van de internationale context van hun werk. Daartoe worden nieuwe onderwijs-elementen ontwikkeld en ook bijdragen aan de voortgaande vorming van de docenten geleverd. Ook het onderzoek van dit lectoraat staat in dienst daarvan.

Figuur 7. Trends die elkaar beïnvloeden.

© Joris Voorhoeve, *Negen Plagen Tegelijk; hoe overleven we de toekomst?*

Amsterdam: Contact, 2011.

In de komende vier jaar wordt een losbladig handboek over internationale ontwikkelingen samengesteld dat gericht is op hbo- en universitair bacheloronderwijs in internationale betrekkingen. Daarin worden ook de resultaten van het onderzoek, gericht op versterking in de internationale bestuurslaag, verwerkt.

Tot slot

In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948 stond een recht dat vooralsnog weinig aandacht heeft gekregen: het recht op goed bestuur. Dat zou het centrale thema kunnen zijn: het recht van elk mens op deugdelijke nationale en internationale instellingen. Maar om realisering van dat recht wereldwijd naderbij te brengen, moet heel veel worden gedaan, over een lange termijn, niet alleen in Den Haag, maar in alle regeringscentra en bestuurslagen. Dat recht op goed bestuur, nationaal en internationaal, is een zorgplicht van iedereen die zich met bestuur, politiek, recht en media bezighoudt.

De woorden van koning Gustaaf Adolf waar deze intreerede mee begon, dat Den Haag het centrum van de wereldpolitiek was, zijn natuurlijk al eeuwen niet meer van toepassing. Nederland is een kleine speler op het wereldtoneel. Maar Den Haag en Nederland kunnen wel een centrum van rechtsbevordering in de wereld zijn, als de Nederlandse politieke partijen en de diverse officiële en particuliere instellingen dat zouden willen waarmaken. Samen met de vele andere organisaties van onderwijs en onderzoek in Den Haag, kan De Haagse Hogeschool dat helpen bevorderen.

Beeld 13.

De Haagse Hogeschool.

© Beeldbank De Haagse Hogeschool

Samenstelling van het lectoraat

Lector

Joris Voorhoeve

Prof.dr.ir. Joris Voorhoeve is ingenieur in de Landhuishoudkunde van tropen en subtropen (Wageningen Universiteit), studeerde Politieke Wetenschap (Universiteit Leiden) en promoveerde in 1974 aan de Johns Hopkins Universiteit (VS) op *Peace, Profits and Principles: A Study of Dutch Foreign Policy* (Nijhoff, 1979), inmiddels een klassiek handboek over Nederlands buitenlandbeleid.

In 1995 verscheen *Labiele Vrede* (Uitgeverij Balans) van zijn hand, in 2007 *From War to the Rule of Law* (Amsterdam University Press) en in

april 2011 *Negen Plagen Tegelijk: Hoe Overleven we de Toekomst* (Contact). Naast academisch werk in Wageningen en Leiden vertoefde hij twintig jaar in parlement en politiek en was van 1999 tot 2011 lid van de Raad van State. Sindsdien wijdt hij zich weer aan onderzoek en onderwijs, alsmede het bestuur van internationale niet-gouvernementele organisaties zoals Oxfam Novib en het Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict.

Kenniskring

Rosa Groen

Rosa Groen (1979) is historicus, journalist en docent communicatievakken bij de opleiding Management, Economie en Recht aan De Haagse Hogeschool. Zij studeerde geschiedenis en rondde in 2007 een onderzoeksmaster in Spaans-Nederlandse vroegmoderne geschiedenis af aan de Universiteit van Amsterdam. Daarna was zij werkzaam als docent Engels en deed zij historisch onderzoek in Madrid. In 2009 volgde zij de Postacademische Dagblad Opleiding Journalistiek aan de Erasmus Universiteit. Zij werkte een jaar voor de Leeuwarder Courant

en is sinds 2010 docent aan De Haagse Hogeschool. Ook schrijft zij als freelance journalist regelmatig over maatschappelijke onderwerpen in landelijke dagbladen.

In het lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid wil Rosa zich laten inspireren door de stad Den Haag en zijn ontwikkeling als Internationale Stad van Vrede en Recht. Volgens de gemeente Den Haag zijn er dankzij de focus op vrede en recht ruim 35.000 banen. In een tijd van scherpe maatschappelijke tegenstellingen, grote veranderingen en toenemende concurrentie is het van groot belang dat De Haagse Hogeschool hierop inspeelt. Afgestudeerden van De Haagse Hogeschool zullen met de werkzaamheden van allerlei internationale organisaties te maken krijgen. Zij dienen op de hoogte te zijn van de internationale context van hun werk.

Om dat te bereiken, is eerst onderzoek nodig naar de instanties in Den Haag op het gebied van vrede en recht. Hoe ontwikkelt de Haagse stad zijn comparatieve voordeel vanuit een visie van waarden en belangen op het gebied van vrede en recht? Hoe passen de ontwikkelingen tot nu toe in de bestuurskundige theorie? Aan de hand van kwalitatief onderzoek naar het bedrijfsleven, de gemeente en de vele internationale organisaties in Den Haag, hoopt Rosa een bijdrage te leveren aan de internationalisering en kwaliteitsverhoging van het onderwijs van de hogeschool.

Saskia Rademaker

Saskia Rademaker (1985) heeft politologie gestudeerd aan de Universiteit Leiden. In 2007 assisteerde zij als stagiaire bij de afdeling Internationale Veiligheidsstudies van de Nederlandse Defensie Academie bij een studie over vredesopbouw in post-conflict landen. Vanaf 2008 werkt Saskia als freelance onderzoeksassistent voor de Sen Foundation. Zij publiceerde een artikel over seksueel geweld als oorlogswapen in Oost-Congo, en deed

onderzoek naar anti-internationalistische politieke partijen.

In januari 2011 trad Saskia toe als junior onderzoeker tot de kenniskring van het lectoraat. Zij deed onderzoek voor het boek *Negen Plagen Tegelijk* van lector Joris Voorhoeve (Uitgeverij Contact, 2011) over internationale trends, waaronder de toename van veiligheidsdreigingen, afnemende biodiversiteit, toenemende voedsel- en energieschaarste en de problemen van nationaal en internationaal bestuur.

Samen met Joris Voorhoeve ontwikkelt Saskia voor De Haagse Hogeschool een minor over Conflict en Vredesopbouw. Deze minor zal ingaan op de oorzaken van conflict, de 'tools' van de internationale gemeenschap om hierop te reageren, en hoe te voorkomen dat partijen opnieuw de wapens oppakken. Diverse internationale ontwikkelingen maken het risico op een groeiend aantal gewapende conflicten groter in de nabije toekomst.

Daarnaast zal Saskia onderzoek doen en meeschrijven aan het handboek over internationale ontwikkelingen. Afgestudeerden van onder meer De Haagse Hogeschool zullen daardoor beter in staat zijn om te gaan met de internationale ontwikkelingen die hun beroepspraktijk beïnvloeden.

Jolanda van der Vliet

Direct na haar studie internationaal recht en staats- en bestuursrecht aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam is Jolanda van der Vliet (1981) als vrijwilliger werkzaam geweest in het VN-vluchtelingenkamp Kakuma, in het noorden van Kenia. De indringende ervaringen die zij opdeed in het kamp en het openhartige contact met de lokale vrijwilligers, veelal zelf ook vluchtelingen, hebben haar een reëel beeld gegeven van de levensomstandigheden in een vluchtelingenkamp.

Vanuit haar werk voor de VN nam zij een ander, meer zakelijk beeld mee van het leven in het kamp. Ze leerde te werken met de realiteit van beperkte middelen die voor de vluchtelingen beschikbaar waren. Haar ervaringen in Kenia hebben haar gevormd en bepalen nog altijd sterk haar interessegebied en passie.

Bij de opleiding HBO-Rechten aan De Haagse Hogeschool doceert Jolanda onder meer over vreemdelingenrecht, vluchtelingenrecht en bestuursrecht. Binnen het lectoraat doet zij onderzoek naar de juridische status en het recht op bescherming van klimaatvluchtelingen. De UNDP verwacht wereldwijd in de komende eeuw maar liefst 332 miljoen klimaatvluchtelingen, onder andere ten gevolge van overstromingen door zeespiegelstijging en orkanen. Het VN-vluchtelingenverdrag van 1951 geldt niet voor klimaatvluchtelingen; landen hebben geen verplichting hen op te vangen.

Er bestaat zelfs geen internationale overeenstemming over wat nu precies een klimaatvluchteling is. Waar trek je de grens? Moet er om in aanmerking te komen voor een vluchtelingenstatus sprake zijn van geweld? Geldt de vluchtelingenstatus alleen bij acute klimaatveranderingen zoals overstromingen en orkanen, of ook bij geleidelijke klimaatveranderingen zoals verwoestijning?

Jolanda zal een duidelijk begrippenkader ontwikkelen om onderscheid te kunnen maken tussen de verschillende categorieën. Daarnaast maakt een casestudy met betrekking tot de klimaatvluchtelingenproblematiek in Afrika onderdeel uit van haar onderzoek. In het onderzoek worden waar mogelijk aanbevelingen gedaan voor de status en rechten van klimaatvluchtelingen. Studenten van De Haagse Hogeschool kunnen onder haar begeleiding hun onderzoeksvaardigheden versterken door het schrijven van papers en afstudeerscripties op dit gebied.

dehaagsehogeschool.nl/lectoraat-ivrv-onderzoek.hhs.nl

De Haagse Hogeschool
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EH Den Haag

dehaagsehogeschool.nl/lectoraten